

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

GERMENİCA Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi

Kahramanmaraş Sütçü İmam University

The Journal of GERMENİCA Physical Education And Sports Science

**Bisiklet Sporunun Gelişimi İle Olimpiyatlardaki Bisiklet Yarışı Disiplinleri ve Bu
Disiplinlerde Kullanılan Bisiklet Türlerinin İncelenmesi**

**Examination of the Development of Cycling Sport and the Disciplines of Cycling Racing
in the Olympics and the Types of Bicycles Used in These Disciplines**

Yazarlar / Authors

Onur ÖZTÜRK

**Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve
Spor Anabilim dalı- Kahramanmaraş**

Onur_ozturk_44@hotmail.com

ORCHID ID:0000-0002-7630-6861

Makale Türü/ Article Types: Derleme / Review

Makale Geliş Tarihi/ Date of Receipt: 24/06/2021

Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance: 31 /08/2021

Makale Yayın Tarihi: 15/09/2021

Yayın Sezonu/Pub Date Season: Eylül / September

Yıl/Year: 2 Sayı/Issue: 2 Sayfa /Page: 1-13

GERMENİCA Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt:2, Sayı:2, Eylül 2021

Geliş Tarihi:24.06.2021

Kabul Tarihi: 31.08.2021

BİSİKLET SPORUNUN GELİŞİMİ İLE OLİMPİYATLARDAKİ BİSİKLET YARIŞI DİSİPLİNLERİ VE BU DİSİPLİNLERDE KULLANILAN BİSİKLET TÜRLERİNİN İNCELENMESİ

ONUR ÖZTÜRK¹

ÖZ

Bu araştırma, olimpiyat oyunlarında yer alan bisiklet yarışlarının çeşitli disiplinlerde yapıldığı görülmektedir. Temel olarak yol bisikleti, dağ bisikleti, pist bisikleti ve bmx olarak dört ana branş ve bu branşların bazılarında yine kendi alt dalları şeklinde yarışlar yapılmaktadır. UCI (Uluslararası Bisiklet Birliği) tarafından düzenlenen dünya şampiyonaları ve Grand Tour olarak adlandırılan bisiklet sporunun en prestijli yarışları bulunmaktadır. Olimpiyatlar yer alan yarışlara bakıldığında, UCI tarafından düzenlenen yarışlar ile disiplinler boyutta bir kısmını kapsamadığı görülmektedir. Hangi branşlarda yarışların yapıldığı ve kullanılan bisiklet türleri ile birlikte bu bisikletlerin teknik özelliklerinin birbirinden neden farklılık oluşturduğu konusunda kafa karışıklığına neden olmaktadır. Bisiklet branşı ile ilgili yapılan çalışmalarda yetersiz bir sınıflandırmaya gidilmesi neticesinde doğru bir sınıflandırma gerekli olduğu ve literatüre bu alanda katkı sunulması hedeflenmiştir.

Anahtar kelimeler: Olimpiyatlar, Bisiklet Branşları, Sınıflandırma

EXAMINATION OF THE DEVELOPMENT OF CYCLING SPORT AND THE DISCIPLINES OF CYCLING RACING IN THE OLYMPICS AND THE TYPES OF BICYCLES USED IN THESE DISCIPLINES

ABSTRACT

In this research, it is seen that the bicycle races in the Olympic games are held in various disciplines. Basically, races are held in four main branches as road bike, mountain bike, track bike and bmx, and in some of these branches, again in the form of their own sub-branches. There are world championships organized by UCI (International Cycling Union) and the most prestigious races of cycling called the Grand Tour. When we look at the races in the Olympics, it is seen that the races organized by UCI and the disciplines do not cover a part of them. In which branches the races are held and the types of bicycles used, together with the technical characteristics of these bicycles, it causes reciprocity. As a result of the insufficient classification in the studies on the bicycle branch, an accurate classification is required and it is aimed to contribute to the literature in this field.

Keywords: Olympics, Cycling Branches, Classification

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim dalı-
Kahramanmaraş

GERMENİCA Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt:2, Sayı:2, Eylül 2021

Geliş Tarihi:24.06.2021

Kabul Tarihi: 31.08.2021

GİRİŞ VE AMAÇ

Günümüzde bir kavram olarak “Spor tek başına veya toplu olarak yapılan, kendine özgü kuralları olan genelinde bir yarışmaya dayanan bedensel ve zihinsel yetilerin gelişimini sağlayan eğitici ve eğlendirici uğraştır” tanımlanmaktadır (Kılıçgil, 1985). Çeşitli spor dallarında, çeşitli spor aletlerinin kullanıldığı ve bunların aynı spor dalında kullanılıyor olsa bile disiplinler farklılaştıkça birbirleri içerisinde çeşitli farklılıklar göstermektedir.

Sporunda sadece zihinsel ve fiziksel performansın yanında sporcunun kullandığı spor malzemelerinin de sporcu üzerinde başarı noktasında kilit rol oynamaktadır. Bisiklet sporunda gerek Grand Tour’lar gerekse de olimpiyat oyunları kapsamındaki yarışlara bakıldığında her geçen gün yarış zamanlarının iyileştiği görülmektedir.

Bisiklet; temel olarak bakıldığında pedal, zincir (aktarma organı) ve iki tekerleğe sahip ve insanın kas gücüyle hareket edebilmesini sağlayan petrol gibi fosil yakıtlar tüketerek çevreye zararlı gazlarda salınımı yapmayan, kullanımı ekonomik ve çevreci bir ulaşım aracıdır. Birçok bisiklet branşlarına bakıldığında, özellikle dağ bisikletinde bireyin doğa ile etkileşimini, aynı zamanda insanın ruhsal ve bedensel açıdan doyum sağlayan, sosyal, ekonomik, çevresel, sağlık boyutta ele alındığında birçok faydayı da içerisinde barındırmaktadır. Açık havada kullanıldığı gibi özel olarak üretilmiş kapalı alanda da kullanılabilir. Spor amacı ile kullanıldığında spor aleti, ulaşım ve taşıt amaçlı kullanıldığında ise bir otomobil veya otobüs gibi ulaşım aracıdır (Öztaş ve ark., 2014).

Bisiklet ekonomik, sağlık ve sosyal açıdan doğrudan bireye, dolaylı olarak bakıldığında ise devletlere ekonomik yönden daha sürdürülebilir, daha çevreci olması gibi çeşitli imkanlar sunmaktadır. Bisikletin sürdürülebilirliği ekonomi ve spor açısından kritik öneme sahiptir (Özyazıcı, 2018).

Bisiklet ulaşım, spor ve rekreasyonel (eğlence ve aktivite amaçlı performans içermeyen) popülaritesi artırarak daha cazip bir seçim haline gelmektedir. Yıllara göre bisiklet kullanımı ve bisiklet ile ilgili çalışmalara bakıldığında ise, bu çalışmaların günümüze doğru gelindikçe, daha fazla yaygınlaştığı ve popülerlik bandında yükseldiği görülmektedir. Bu yaygınlaşmanın temeli, bisikletin sürdürülebilirlik çerçevesinde faaliyetini göstermesinin yanı sıra bisiklet sporuna ilginin de artmasını beraberinde getirmektedir (Özyazıcı, 2018). Bu çalışmada amaç

GERMENİCA Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt:2, Sayı:2, Eylül 2021

Geliş Tarihi:24.06.2021

Kabul Tarihi: 31.08.2021

olarak UCI (Uluslararası Bisiklet Birliği) tarafından düzenlenen yarışların bir kısmının olimpiyat oyunları içerisinde bulunması ve bu yarışlar ile bisikletlerin teknik özelliklerinin birbirleri arasındaki farklılıklar ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Bisikletin Gelişim Süreci ve Olimpiyatlar

Bisiklet kullanım amaçlarına bakıldığında, sportif anlamı ile kullanılmasının yanında güvenli, kolay erişilebilir bir ulaşım aracı olarak kullanıldığı görülmektedir (Southworth ve Ben-Joseph, 1997). Bisiklet dünyada insan gücünün en verimli kullanıldığı icatlardan biridir. Özellikle yarışlarda sporcuların üretmiş oldukları gücün ve bu gücün ulaşılmış olduğu verim, mümkün olan en yüksek verimde kullanılmak hedefindedir.

Bisikletin icadı noktasında tam bir fikir birliği sağlanamamış, dolayısıyla ileri sürülen tarihlerde bu noktada net değildir. Bisiklet tek bir mucit tarafından ham fikir olarak icat edilmemiş olup zaman ilerisinde icatlar bütünü olarak ortaya çıkmıştır. Sürücüsü tarafından hareket ettirilebilen günümüzdeki bisiklet tasarımına en benzer, tahrik sistemi ile beslemeli itme gücü sağlamayan iki tekerlekli bisiklet dizaynı, Alman Baron Karl von Drais de Sauerbrun tarafından icat edildiği bilinmektedir (Britannica, 2011). İlk tasarımlardan yaklaşık olarak Yirmi yıl sonra tasarım bugün tanıdığımız şeylere daha yakın bir hal almıştı. Laufmaschine'in arka tekerleğine mekanik bir krank tahrik sistemi eklenmesi ile gerçekleşmiş oldu. En neticesinde bisiklet aşamalı bir şekilde çeşitli gelişim süreçlerinden geçerek, bisikletin aktarma sistemi geniş ve büyük ön tekerden alınarak bir zincir vasıtasıyla arka tekerleğe aktarılan ve bisikletin bu sayede hareket edebilmesini sağlayan bir yapıya gelmiştir (Driscoll, 2012). Günümüzdeki bisikletlerin tamamı bu sistem ile hareket etmektedir.

1870'li yılların başında İngiltere'deki pist yarışları düzenli olarak büyük kalabalıklar tarafından ilgi ve merak uyandırıyor. Yarışçılar ahşaptan üretilmiş günümüzdeki eğimli velodrom mantığına yakın olan bir pistte yarışmaktalardı. Bütün bu gelişmeler seyircilerden ücret toplanması ile birlikte gelir sağlayabilen bir durum halini almıştı (IOC, 2021). Gün geçtikte gelişen bu spor Böylece, 1896 yılında yapılan ilk modern olimpiyat oyunlarındaki dokuz spor dalından biri oldu (UCI, 2021).

Günümüz standartlarına uygun ilk dayanıklılık yarışı 1890 yılında yine Fransa'da yapıldığı görülmektedir. 1891'de ilk uzun etaplı bisiklet yarışı Bordeaux Paris ve Brest Paris

GERMENİCA Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt:2, Sayı:2, Eylül 2021

Geliş Tarihi:24.06.2021

Kabul Tarihi: 31.08.2021

yarışları düzenlenmiştir. 1903 yılında ilk organizatörü olan Henri Desgrange ve L'Auto Dergisi tarafından uluslararası yarışmalar arasında en prestijli ve bisiklet sporu için önemli atılımlardan biri olan “Fransa Bisiklet Turu” düzenlendiği görülmektedir (Aydilek ve Sarıççek, 2017).

Uluslararası Amatör Bisiklet Federasyonu'nun (FIAC) ve Uluslararası Profesyonel Bisiklet Federasyonu'nun (FICP) oluşturulmasının ardından bu iki kurum birleşerek UCI'yı oluşturmuştur. Bu birliğin ilk başkanı Emile De Beukelaer olarak görev yapmıştır (UCI, 2021).

Ülkemizde Bisiklet Yarışları

Bisikletin ülkemizde ilk görülmeye başlanması sürecine bakıldığında, 1800'lü yılların ortalarında Avrupa ve Amerika'da yaygın olarak kullanılmaya ve talep görmesinin ardından başlandı. 1885 ve 1889 yılları arasında gazetelerde Avrupa ve Amerika'dan özellikle İstanbul ve Anadolu'nun çeşitli illerine bisikleti ile gelen bisikletlilerin haberleri yer almaktaydı (Süme ve Özsoy 2010).

1895'te Türkiye'de ilk bisiklet yarışı önce İzmir Bornova'da sonra, İstanbul'da düzenlendiği bilinmektedir. 1894 yılında Avrupa Gazetelerinde yayınlanan ve padişah II. Abdülhamid bilgilendirmek amacıyla orduda bisiklet konulu bir araştırma yazısı kaleme alınmıştır (Süme ve Özsoy, 2010). 1908 ve 1910 yıllarına bakıldığında, bisiklet temel amacı olan ulaşım boyutunun haricinde bir spor olarak görülmüş ve Osmanlı topraklarında çeşitli faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu branşı çatısı altına alan ve faaliyet gösteren ilk spor kulübü Fenerbahçe olarak karşımıza çıkmaktadır (Atabeyoğlu, 1994).

Günümüzde ülkemize bakıldığında, bütün bisiklet sporcularının bağlı olduğu ve yarışlardan sorumlu olan kuruluş Türkiye Bisiklet Federasyonudur. Bisiklet Federasyonu 1923'te eski adı ile Bisiklet Heyet-i Müttehidesi kurulduğu ve yine aynı yıl içerisinde Uluslararası Amatör Bisiklet Federasyonu (FIAC) üyeliğine kabul edildiği, Muvaffak Menemencioğlu, Türkiye Bisiklet Federasyonunun ilk başkanı olarak kabul edilmiştir (Süme ve Özsoy, 2010). Ülkemizin yol bisikleti adına o tarihlerde en prestijli yarışlarından olan ve halende aynı prestijini sürdürmekte olan “Cumhurbaşkanlığı Bisiklet Turu”, 1963 yılında düzenlenen “Marmara Turu”, sonraları Cumhurbaşkanlığı tarafından himaye altına alınmış ve “Cumhurbaşkanlığı Bisiklet Turu” olarak düzenlenmeye başlayarak günümüzde de birçok yabancı bisikletçiyi ülkemize çekmektedir (Karagöz, 2016).

GERMENİCA Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt:2, Sayı:2, Eylül 2021

Geliş Tarihi:24.06.2021

Kabul Tarihi: 31.08.2021

Olimpiyatlarda Bisiklet Yarışlarında Kullanılan Bisiklet Çeşitleri

Olimpiyatlarda bisiklet branşları ayrı ayrı ele alındığında, bazı branşlarda tek madalya verilirken bazı branşlarda ise birden fazla madalya verilmektedir. Yine madalya farklılığında olduğu gibi bisiklet bakımından da çeşitlilik arz ettiği görülmektedir. Bisikleti sporu başlığı altında olimpiyatlarda kullanım alanına göre dört başlıkta inceleyebiliriz: yol-yarış bisikleti, dağ yarış bisikleti, pist yarış bisikleti, bmx olarak madalyaları dağıtılmaktadır (Aydilek ve Sarıçiçek, 2017).

Yol-Yarış Bisikleti

Klasik Yol Bisikleti Yarışları

Yol bisikleti yarışlarına yönelik yoğun ilgi 19.yy sonlarına doğu başladı. Yine o tarihlerden bu yana giderek ilgi her geçen gün artarak devam etmektedir. Büyük bisiklet turları dünyanın her tarafında izleyiciyi TV karşısına çekmektedir. Klasik yol bisikleti yarışları olimpiyat oyunları'nın 1896'daki ilk olarak düzenlenmesinden bu yana, olimpiyat oyunları programının ayrılmaz parçasıdır (UCİ, 2021).

Yol yarışları temel olarak yapılan yarışma etaplarına göre yol yarışı, bireysel zamana karşı ve takım zamana karşı olarak yapılır. Bisikletin en prestijli yarışı olan "Fransa Bisiklet Turuna" bakıldığında prolog etabı ile başlar bu etap bireysel zamana karşı yarışıdır. Burada kullanılan bisiklet takım zamana karşı etabı hariç diğer etaplardan farklı özellikler göstermektedir. Takım zamana karşı yarışları günümüzde olimpiyatlarda yer almadığı görülmektedir. Zamana karşı bisikletlerinde gidon kısmına bakıldığında klasik yol bisiklet gidonu (dropbar) yerine zamana karşı bisikletler için özel olarak dizayn edilmiş ve üretilmiş olan gidon "aerobar" kullanılır. Zamana karşı bisikletlerde "aerobar" kullanılmasındaki temel amaç bisikletin rüzgâr direncini düşürerek bisikletin daha hızlı gidebilmesini sağlamaktır. Ancak zamana karşı bisikletlerin diğer etaplarda kullanılan bisikletlere kıyasla ağır olması, özellikle bazı durumlarda örneğin yüksek eğime sahip etaplarda sporcuya avantaj sağlamaktan çok dezavantajlı bir duruma geçirebilmektedir.

Bireysel Zamana Karşı (ITT)

Bireysel zamana karşı yarışları hem olimpiyatlarda hem de UCİ tarafından düzenlenen yarışlarda yer almaktadır. Temel olarak 1-2 dakikalık zaman aralıklarında etap başlangıç noktasından çıkış yapan sporcular yarıştan yarışa mesafesi değişmekle birlikte bireysel olarak

GERMENİCA Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt:2, Sayı:2, Eylül 2021

Geliş Tarihi:24.06.2021

Kabul Tarihi: 31.08.2021

mümkün olan en kısa sürede başlangıç noktasından bitiş noktasına ulaşmaları prensibi olarak birbirleri ile mücadele ederler (UCİ, 2021).

Bireysel zamana karşı bisikletleri normal yol bisikletlerinden farklı bir kadro, jant ve gidon yapısına sahiplerdir. Kadrodaki temel fark aerodinamik açıdan sıradan yol bisikletlerinden daha aerodinamiktir. Bu durumu jantlar ve gidon için de söylemek mümkündür. Özellikle normal yol yarışlarında kullanılması UCI tarafından yasaklanmış olan AeroBar'ın kullanımında zamana karşı etaplarında kısıtlama bulunmamakla birlikte bütün saate karşı yarışlarında bisikletçiler tarafından kullanıldığı görülmektedir.

Dağ Bisikleti (XCO)

İlk olarak dağ bisikleti tarihine bakıldığında seksenlerin başında Kaliforniya'da yapılmıştır. O günlerden bu yana bu branş ve bisiklet teknolojileri yönünden çok hızlı gelişmektedir. UCI tarafından resmi olarak düzenlenmiş olan ilk dağ bisikleti dünya şampiyonası 1990'a kadar geriye gitmektedir. Sonraki yılda da Dağ Bisikleti Dünya Kupası çeşitli disiplinlerde düzenlenmiştir (UCİ, 2021)

Olimpik dağ bisikleti (XCO), dağ bisikleti maratonu (XCM), dağ bisikleti eleme (XCE), dağ bisikleti iniş (DHI) ve enduro, çeşitleri olmasına rağmen hale hazırda olimpiyatlarda yarışılan tek dağ bisikleti branşı "Cross-Country Olimpik", bu disipline bakıldığında mesafe yarıştan yarışa değişmek ile birlikte 4 ila 6 km'lik dalgalı pistlerde (teknik inişler, orman yolları, kayalık yollar ve engellerle) yapılır. Sporcuların bu branşlarda yarışı tamamlama süreleri yarıştan yarışa ve kategorilere göre değişiklik göstermektedir (UCİ, 2021).

Yine bakıldığında dağ bisikleti; engebeli bir arazi ve patika yollarda kullanılan bir takım doğa ya da sonradan eklenilmiş engellere sahip olan bir disiplin olarak göze çarpar. Temel olarak bir dağ bisikleti kadro, maşa, jant seti, çekiş sistemi, gidon, gidon boğazı, sele borusu ve seleden meydana gelir. Pist ve yol bisikletlerinden farklı olarak maşasında engebeli arazide karşısına çıkan darbeleri emme ve absorbe edebilme özelliğine sahip olan tek veya çift amortisöre sahiptir. 26, 27,5 ve 29 inç teker çapına sahip üç çeşidi vardır. Pist ve yol bisikletlerinin aksine dişli ve kalın lastikleri vardır (Koçak ve ark, 2015).

Günümüzde gelişen teknolojiler doğrultusunda 29 inç ebatında jant kullanımı dağ bisikleti alanında daha çok tercih edilmektedir. Dağ bisikleti teknolojisi diğer bisiklet

GERMENİCA Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt:2, Sayı:2, Eylül 2021

Geliş Tarihi:24.06.2021

Kabul Tarihi: 31.08.2021

yarışlarında kullanılan bisiklet çeşitlerine göre yıllar geçtikçe en fazla değişime uğrayan branş olarak görülmektedir. Dağ bisikleti jant çapında 2004 Atina ve 2006 Pekin olimpiyat oyunlarında 26 inç jant çapı kullanıldığı görülürken 2016 Rio olimpiyat oyunlarına gelindiğinde her ne kadar altın madalya kazanan sporcu Jaroslav Kulhavi 29 inç tekerlek çapında bisiklet kullanmakta ise de gümüş madalya kazan sporcu Nino Shurter'e ise 27,5 inç boyutunda jant çapı kullandığı görülmektedir.

UCİ tarafından 2020-2021 yılında yapılan “Dağ Bisiklet Dünya Şampiyonası” ve “Dağ Bisikleti Dünya Kupası” yarışlarında bisikletçilerin tamamı bu branş ile ilgili olarak jant seçiminde 29 inç olarak tercih ettikleri görülmektedir. Dağ bisikletlerinin günümüzde olmazsa olmaz olarak kullanılmakta olan bir teknik donanımı da bisikletin fren sistemidir. Daha öncesinde “V-Brake” (V-Fren) sistemi kullanılmakta idi. Günümüzde v-fren sistemi tümüyle terk edilmiş olup v-fren sistemine kıyasla daha performanslı bir fren sistemi olan disk fren'e geçildiği görülmektedir.

Pist Bisikleti (Track)

Pist yarışlarının geçmişine bakıldığında dokuzuncu yüzyılın sonlarına kadar uzandığı görülmektedir. İlk Dünya Şampiyonası 1893'te yapıldı. Pist bisikletçileri, genellikle yol bisikleti yarışçılarından, çok daha yoğun kas hacmine sahip, fiziksel ve mental açıdan yol bisikleti yarışçıları kadar güçlü atletlerdir (UCİ, 2021).

Pist bisikleti başlıca, “Individual Sprint, Team Sprint, Time Trial, Keirin, Individual Pursuit, Team Pursuit, Points Race, Madison, Scratch Race, Omnium” alt branşlardan oluşur. Olimpiyatlarda ise “Team Sprint, Match Sprint, Keirin, Omnium, Team Pursuit” ve Son olarak “Madison” Tokyo 2020 olimpiyatlarında eklenmiş oldu. (Olympic Sports, 2019).

Pist bisikleti, bmx ve dağ bisikletinde olduğu gibi belirli bir tur sayısında kendine özel dairesel bir piste icra edilen bir disiplindir. Yol bisikletinde “etap” kavramı yer almaktadır ama diğer olimpik bisiklet branşlarında olduğu gibi özel bir pistin inşa edilmesine gereksinimi yoktur. Ülkenin karayollarında yarışlar yapılmaktadır. Nitekim geçmişten günümüze yapılan tüm olimpiyatlarda bu şekilde yapılmıştır. Pist bisikleti özellikle yol bisikletinin temelini oluşturduğu düşünülmektedir. Birçok ülke prestijli yarışlar olan üç büyük Grand Tour, Fransa Bisiklet Turu (Tour De France), İtalya Bisiklet Turu (Giro D'Italia) ve İspanya Bisiklet Turu (La Vuelta) gibi yarışlar başta olmak üzere sporcuların kökenlerine bakıldığında pist

GERMENİCA Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt:2, Sayı:2, Eylül 2021

Geliş Tarihi:24.06.2021

Kabul Tarihi: 31.08.2021

bisikletinde yetiştikleri ve daha sonrasında yol bisikletine geçiş yaptıklarının örnekleri mevcuttur.

BMX

Bmx Supercross

Asıl adı “bicycle motocross” olan (bmx) 1960’ların sonlarına doğru motocross’un popüler olması ile birlikte bmx’e ilham vererek 1970’li yılların sonunda motocross’un motorsuz versiyonu olan “bicycle motocross” ortaya çıkarak Avrupa ve diğer ülkelerde popüler olmaya başlamıştır. İlk olarak nisan 1981’de “Uluslararası Bmx Federasyonu” kuruldu ve 1982’de ilk “bmx Dünya Şampiyonaları” düzenlendi. Son olarak ocak 1993’de Bmx uluslararası bisiklet birliğine katılmıştır (UCİ, 2021).

Bmx bisikletleri kullanım amaçları disiplinler yarışları anlamında çeşitlilik göstermekle birlikte, olimpiyatlarda kullanılan disiplini “Bmx Spercross” olarak isimlendirilir. Bmx supercross, 350 metrelik bir özel pistte yarışılır ve yarışlarda her seride sekiz binici bulunmaktadır. Sekiz metre yüksekliğindeki bir eğimli rampadan hızlanılması sureti ile ve her pistte değişiklik gösteren tümsekler, eğimler, köşeler ve düz bölümler üzerinde yarışılır. Bmx rekabetin yoğun olduğu bir branştır. Bunun en büyük nedeni bir sonraki turda ve ardından finalde yer alabilmeleri için ilk dört elemeyi geçmeleri gerekmektedir (UCİ, 2021).

Bmx supercross disiplinine bakıldığında, diğer olimpik bisiklet yarışları arasında pist bisikleti ile benzerlik göstermektedir. Pist bisikleti yarışlarından “Elimination Track” yarışlarına benzer şekilde eleme usulünde yapılmaktadır. Bu sayede madalya kazanan sporcular belirlenmektedir.

Yarışlar bisikletçilerin her yarışta 8 sürücünden oluşan bir seri halinde, kazanan ve ikinci olanlarla eleme turları, çeyrek finaller ve yarı finallerden finale ulaşana kadar yarışmaları üzerine kurulmuştur. Yine bmx pist bisikletinde olduğu gibi karma bir branştır. Bu disiplin diğer daha farklı olarak pist bisikleti gibi fizyolojik özelliklerinin yanında taktığın de yoğun olarak devrede olduğu bir disiplindir (Mateo-March ve ark., 2012).

Bmx bisikletlerinin teknik özelliklerine bakıldığında pist bisikletlerine benzer şekilde sabit bir aynakol dişlisi ve bu dişlinin yanında arka jant göbeğine bağlı biçimde tıpkı aynakol dişlisinde olduğu gibi sabit bir dişli sistemi bulunduğu görülmektedir. Sporcu bmx müsabakası

GERMENİCA Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt:2, Sayı:2, Eylül 2021

Geliş Tarihi:24.06.2021

Kabul Tarihi: 31.08.2021

boyunca bisikletin herhangi bir şekilde sele üzerinde pedal çevirmez daha çok pedal üzerinde hızlanmaya ve ivmelenmeye yönelik olarak hareket eder.

Bmx yarışlarında kullanılan bisikletler, temel olarak yol ve dağ bisikletleri gibi yoğun şekilde tırmanışlar içeren yarışlarda kullanılması gerekmeyi için yol ve dağ bisikletleri kadar hafif olmasına gerek duyulmamaktadır. Ayrıca bmx bisikletleri diğer tüm bisiklet branşlarının sahip oldukları bisikletlerden daha küçük jant ve kadro ebatlarına sahiptir. Bmx supercross yarışlarında, jant çapı 20 inç olarak kullanılmaktadır.

Bmx Freestyle

İlk olarak 2020 Tokyo olimpiyat oyunları takvimine alınmış olan bmx freestyle’da yarışmacılar, duvarlar, kutu atlamaları gibi çeşitli engeller üzerinde hareketler sergileyerek “park” adı verilen parkur içerisinde yarışır. Her bir sporcuya belirli parkur içerisinde hareketlerini tamamlayabilmesi için 60 saniyelik süreye sahiptir (Olympics, 2021).

Bmx freestyle’da olimpiyatlardaki bisiklet yarışlarında olduğu gibi amaç bitiş çizgisini ilk sırada geçmekten ziyade, sporcuların zorluk, özgünlük ve stil bakımından en yüksek puanı almaya çalışmalarına dayalı bir branştır. “Park” disiplini aynı zamanda bmx freestyle’ın olimpiyat disiplini (UCİ, 2021)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bisiklet sporunda performans üzerine etki eden birçok faktör vardır. Biyomekanik psikoloji ve mümkün olan en üst düzeyde kullanılan materyallerin geliştirilmesi, başarıda kritik öneme sahiptir (Oggiano ve ark., 2008). Bisiklet sporu açısından olimpiyatlara bakıldığında, sporun sadece bisikletçinin sportif ve metal performansının yansıması kullandığı ekipman ve bisikletinde sporcunun sportif performansını doğrudan etkilediği düşünülmektedir. Bu noktada olimpiyatlarda hangi branşta hangi bisikletin kullanıldığını iyi bilmek gerekir.

Olimpiyatlardaki bisiklet yarışları bağlamında sporcuların yanında bisiklet üreticilerinin de boy gösterdiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok üretici olimpiyatlara özel ürün ve bisiklet üretmektedir. Dünyada birçok gelişmiş, özellikle İtalya, Japonya, Amerika ve Almanya gibi ülkelerin bisiklet üretiminde önemli noktalarda olduğu görülmektedir. Bu noktada dünyadaki en büyük endüstrilerden biri olan spor endüstrisi, spordan elde ettiği kârı arttırabilmek için inovasyona ve Ar-Ge için yıllık bütçesinden pay ayırmaktadır (Müller, 2008).

GERMENİCA Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt:2, Sayı:2, Eylül 2021

Geliş Tarihi:24.06.2021

Kabul Tarihi: 31.08.2021

Aynı zamanda çok sayıda sporcu, branş ve bisiklet ile organizasyonlara katılmak organizasyon memnuniyeti, devlet imajı gibi unsurları içerisinde doğrudan barındıran bir durumdur (Tosun ve Sevilay, 2019).

Bisiklet üretimi, geçmişten günümüze çeşitli kullanım amaçları ile üretilmektedir. Bisiklet yarışında bisiklet endüstrisi ve bisiklet kullanıcıları arasında daima bir bağ olmuştur. Bu bağın üreticiler ve yarışlarda daha yüksek verim almak isteyen sporcularda da görülebilmesi mümkündür. Bradley Wiggins ve Mark Cavendish gibi bisikletin Süper Star yıldızlarına bakıldıklarında karbon fiber alaşımdan kişiye özel olarak üretilmiş “süper aerodinamik” özellikteki bisikletlerle Londra 2012 olimpiyat oyunlarına katıldıkları görülmektedir. Bradley Wiggins bireysel zamana karşı etabında almış olduğu altın madalya ile sportif olarak performansını ve bisikletin performansını birleştirmeyi başarmıştır.

Sporda çeşitli inovasyonlar, Ar-Ge yatırımları bisiklet sporunda her geçen gün yeni teknolojileri yalnız olimpiyatlarda ve büyük organizasyonlarda yarışan bisikletçileri değil aynı zamanda amatör ve hobi amaçlı olarak bisiklet kullanıcılarının da gelişen teknolojiden faydalanmasını sağlamaktadır. Üreticiler daha hızlı, daha konforlu, daha aerodinamik bisiklet ürünleri ve bisikletler üreterek bisiklet sporunun yalnız sportif anlamda değil, aynı zamanda üretilmiş ürün anlamında da birçok seyirci ve tüketiciyi kendi tarafına çekmektedirler. UCI'nin kurallarına bakıldığında, uluslararası bisiklet birliği tarafından belirlenmiş kıstaslara uygun olarak kalite ve kontrollerden geçmiş olan bisikletlerle yarışmanız gerekmektedir. Üreticiler her yeni çıkartmış olduğu, yarışlarda takımlar tarafından aktif olarak kullanacak oldukları bisikletleri, UCI tarafından testlere tabi tutarlar ve bu testten geçmeleri durumunda bir künye alırlar. Ülkemizde bu onaya sahip olan sadece bir bisiklet markası bulunmaktadır (UCI, 2021).

Ülkemizde birçok bisiklet markası bulunmak ile birlikte, çeşitli kullanım alanlarına yönelik üretim yapılmaktadır. Üretim yapan markalara bakıldığında birçoğu bisikletin (çekiş sistemi ve aktarma organları, fren, jant seti gibi) parçaları direkt olarak yurt dışından ithal ederek buldukları çeşitli illerdeki fabrikalarda birleştirme yoluna gitmektedirler. Özellikle ülkemizde bisiklet sporu yaygınlaştırılarak, olimpiyatlara daha fazla sporcu gönderilmeli ve bu sporcuların hem ihtiyaçlarını karşılayacak hem de ülke imajının artmasını sağlayacak bir marka değeri oluşturulmalı. Çeşitlilik arz eden bisiklet üretiminin sağlanması ile sporda büyük atılım olacaktır.

GERMENİCA Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt:2, Sayı:2, Eylül 2021
Geliş Tarihi:24.06.2021 Kabul Tarihi: 31.08.2021

KAYNAKLAR

1. Atabeyoğlu, C., (1994). Türk Bisiklet Tarihi. İstanbul: Türk Spor Vakfı Yayınları.
2. Aydılek, B. ve Sarıççek, C. (2017). Ortaöğretim Spor Lisesi Bireysel Sporlar Bisiklet Ders Kitabı. Milli Eğitim Yayınları.
3. Britannica., Encyclopædia Britannica (2011). a b c d e f g h "bicycle." Encyclopædia Britannica Ultimate Reference Suite. Chicago: Encyclopædia.
4. Driscoll, H., (2012) "The History of the Bicycle" Engineering Sport The Centre for Sports Engineering Research July 16, 2012, <https://engineeringsport.co.uk/2012/07/16/the-history-of-the-bicycle/>, Erişim Tarihi: 19 Haziran 2021.
5. Internatinal Olympic Comute (IOC), <https://olympics.com/en/sports/cycling-track/> Erişim tarihi:18 Haziran 2021.
6. Internatinal Olympic Comute (IOC), <https://olympics.com/tokyo-2020/en/sports/cycling-bmx-freestyle/>, Erişim tarihi: 01 Ağustos 2021.
7. International Cycling Union (UCI), <https://www.uci.ch/inside-uci/about/history>, Erişim tarihi: 19 Haziran 2021.
8. International Cycling Union (UCI), <https://www.uci.org/olympic-games/road-cycling>, Erişim tarihi: 13 Haziran 2021.
9. International Cycling Union (UCI), <https://www.uci.org/road/about-road-cycling>, Erişim tarihi: 15 Haziran 2021.
10. International Cycling Union (UCI), <https://www.uci.org/bmx-race/about-bmx-racing>, Erişim tarihi: 16 Haziran 2021.
11. International Cycling Union (UCI), <https://www.uci.org/mountain-bike/about-mountain-bike>, Erişim tarihi: 16 Haziran 2021.
12. International Cycling Union (UCI), <https://www.uci.org/track/about-track-cycling>, Erişim tarihi: 12 Haziran 2021.
13. International Cycling Union (UCI), <https://www.uci.org/bmx-freestyle/about-bmx-freestyle>, Erişim tarihi: 1 Ağustos 2021.
14. International Cycling Union (UCI), List of Approved Models of Framesets, <https://www.uci.org/docs/default-source/equipment/liste-des-modeles-de-cadres-et-fourches-homologues---list-of-approved-models-of-frames-and-forks.pdf>, Erişim tarihi: 25 Temmuz 2021.
15. Internatinal Olympic Comute (IOC), <https://olympics.com/tokyo-2020/en/sports/cycling-track/>, Erişim tarihi: 17 Haziran 2021.

GERMENİCA Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt:2, Sayı:2, Eylül 2021

Geliş Tarihi:24.06.2021

Kabul Tarihi: 31.08.2021

16. Karagöz H, (2016). Cumhurbaşkanlığı Bisiklet Turu. KTO Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü. Konya.
17. Kılıcigil. E. Sosyal Çevre-Spor İlişkileri, Bağırın Yayınevi, Ankara, 1985.
18. Koçak F., Kılınç F., Karabulak A., Alp Mahmut., (2015). Sezon içi yıldız dağ bisikletçilerine uygulanan mukavemet, tırmanış ve interval antrenmanlarının fiziksel, fizyolojik ve biyomotorik performansları üzerine etkisi (Durum Raporu). Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 9 (Özel Sayı), s. 1-9.
19. Mateo-March, M., Blasco-Lafarga, C., Doran, D., Romero-Rodríguez, R. C., & Zabala, M., (2012). Notational analysis of European, World, and Olympic BMX cycling races. Journal of sports science & medicine, 11(3), 502.
20. Müller, D., (2008). Innovationen in der Sportindustrie (Doctoral dissertation, Diss., Eidgenössische Technische Hochschule ETH Zürich, Nr. 17630, 2008).
21. Oggiano, L., Leirdal, S., Sætran, L. ve Ettema, G. (2008). Uluslararası elit seviyedeki bisikletçiler için bisiklet duruşlarının aerodinamik optimizasyonu ve enerji tasarrufu. Müh. Spor, 7 (1), 597-604.
22. Olympic Sports: Cycling | The Tokyo Organising Committee of the Olympic and Paralympic Games". The Tokyo Organising Committee of the Olympic and Paralympic Games. Retrieved 2019-11-18.
23. Öztaş, Ç. Ç., Akı, M., Köse, P., İmamoğlu, T., Selvi, S., Yerli, G., & Uysal, S. (2014). İstanbul'da Güvenli Bisiklet Yolları Uygulama Kılavuzu. İstanbul: İstanbul.
24. Özyazıcı, G., (2018). Bisiklet festivallerinin turizm sektörüne olan ekonomik katkısı: Türkiye'deki bisiklet festivalleri üzerine bir çalışma, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
25. Southworth, M. & Ben-Joseph, E. (1997). Streets and the Shaping of Cities and Towns. McGraw-Hill, New York.
26. Süme, M., ve Özsoy, S., (2010). Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Bisiklet Sporunu. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (24), p. 345-360.
27. Tosun-Tunç, G. ve Sevilmiş, A. (2019) Sporda inovasyon: Bir derleme çalışması. Türk Spor Bilimleri Dergisi, 2(1), 39-46.